

Spirit of Bosnia / Duh Bosne

An International, Interdisciplinary, Bilingual, Online Journal
Međunarodni, interdisciplinarni, dvojezični, online časopis

Angelina Jolie

Marko Attila Hoare

Režiserski debi Angeline Jolie, „U zemlji krvi i meda“ je težak za gledanje. Težak za gledanje u smislu da, ovdje u Velikoj Britaniji, nije bio prikazan i čini se da nema informacija o tome kada i gdje će biti – sigurno ne na oficijelnom web site-u filma, ni u jednoj recenziji koja se pojavila u Britanskim novinama. Proveo sam prva tri dana ove sedmice u Washington DC-u, gdje sam saznao da film ne igra ni u tom gradu više, i da Amazon.com mi neće prodati download verziju jer moja debitna kartica ima Britansku adresu. Uspio sam da pogledam film-nažalost, samo verziju na Engleskom jeziku, preko linka koji je prijatelj postavio na Facebook-u.

Nemogućnost gledanja „U zemlji krvi i meda“ je čudna, kada se uzme u obzir rasprostranjeni publicitet koji je primio, kontroverzu koja ga okružuje i slavu i popularnost režiserke. Ali nije čudno, kada se uzme u obzir da krši skoro svaki princip pravljenja filmova u Hollywood-u i da ako bi iko poznat kao Jolie pravio svoje filmove ovako, to bi prerاسlo u globalnu revoluciju. Teško je objasniti kako je iznenađujuće gledati film o inter-etničkoj ljubavi u vrijeme konflikta koja ne čini uslugu niti kinematografskom niti klišeu romantičnog filma. Navodno, mainstream globalnoj publici se jedino može servirati filmovi kao što je „Ples s vukovima“, koji uključuje standardnog Američkog junaka sa skoro totalnim nedostatkom dvosmislenosti i nijansi; ili „Monster's Ball“, koji sadrži dosadno predvidljivu romansu za koji je tema rasizma samo lijepo pakovanje; ili „Avatar“, sa svojim valovima „liberalnog zaštitačavanja“ zamišljenih poštenih divljaka koji nas tjera na povraćanje.

„U zemlji krvi i meda“ nije kao nijedan od ovih. Film se bazira na odnosu dvoje ljudi, u Srpskom koncentracionom logoru tokom Bosanskog rata 1992-1995, između Bošnjakinje zatvorenika i Srpskog vojnog zapovjednika. Ovoliko znaju svi koji su pratili kontroverzu oko filma, čija je produkcija zaustavljena u Bosni za neko vrijeme zbog žaljenja lokalaca da romantizira vezu između Srpskog silovatelja i Bošnjakinje zatvorenika. U stvari- i ova recenzija ne sadrži spoilere-veza opisana ovdje nije cliché prave ljubavi u svjetlu različitosti. Niti je jeziva, pornografska ili sado-mazohistička. U stvari je uvjerljiva u svom prikazivanju toga kako takva veza u tim okolnostima je mogla zaista biti, uključujući kao što to i radi rasplamsalu romansu koja je prekinuta izbjicanjem rata, i onda nastavljena u veoma drugačijim okolnostima u koncentracionom logoru. Film brutalno predstavlja nametnute tenzije između, s jedne strane, istinske privlačnosti i emocionalne privrženosti između dva glavna lika, Ajle i Danijela- portretisani dobro od strane Zane Marjanović i Gorana Kostića- i sramotne neravnoteže između njihovih odnosa. Veza je naizmjenična, zaista dirljiva i prijateljska. Dok je Ajlina privrženost Danijelom neupitna, njen pristanak na seksualne odnose nije istinska „nježnost ljubavnih scena“ pojavljuje se samo u kontekstu njenog potpunog nedostatka izbora i užasnom zavisnosti od njega za njeno

preživljavanje. U međuvremenu, sukobljeni, nestabilni Danijel varira između spašavanja dame i brutalnosti, dok gledaoca drži u neizvjesnosti do zadnjeg minuta kako će ljubavna priča i film završiti.

Jolie je izbjegla dosadnu naviku Hollywood-skih filmova i zaista filmova generalno- da poštedi publiku neugodnih etiketa konfuzije i napravi dobro i loše o kojima se govori sigurno crno-bijelo, tako da su junaci neupitno plemeniti a negativci neupitno pokvareni. Niti je poštedila publiku i čega, s obzirom na prikazivanje užasa Bosanskog rata; sistematično silovanje, ubijanje i ponižavanje Bošnjaka je vidno prikazano. Niti se njena heroina, Ajla, lako izvuče (u dobro utemeljenoj tradiciji utvrđenoj Captain Kirk-om, koji je uvijek pošten teškog nasilja i poniženja bez obzira koliko korištenih oficira USS Enterprise-a su smaknuti na tuđnim planetama). Ovo je napet, mučenički prikaz koji je još više takav uz istu nepredvidljivost radnje.

Niti su, međutim, užasi i nasilje ovdje predstavljeni kao u stripu, karikaturisali različitost. Neizbježno, film je naišao na paljbu velikosrpskih lobija koji poriču genocid da je navodno „anti-Srpski“, i predstavlja Srbe kao tuđovišta. Pa, anti-Srpski je na isti način kao što su filmovi kao „Šindlerova Lista“ ili „Pianist“, ‘anti-njemački’. U stvari, Danijel je daleko od jasnog negativca kad se poredi s Amonom Goeth-om, psihopatskim zapovjednikom logora u „Šindlerovoj Listi“, koji se također zaljubljuje u jednog od svojih „nastanjenika“ logora.

Niti je on plemeniti, romantični junak zarobljen na pogrešnoj strani konflikta-daleko od toga. Nepredvidljivost ovog lika je jedna od jačih strana filma; emocionalna i etička dilema s kojom se suočava prenosi realistično dileme mnogih Srba koji nisu a-priori ekstremni nacionalisti ni mrzitelji muslimana, ali su se našli dijelom genocida svejedno. Ali zato što je on glavna ličnost filma, gledalac, također, postane uvučen u dileme i nepredvidljivosti koje ga okružuju; kada odlazi u bitku s Bosanskim vojnicima, naše simpatije su podijeljene. Ne znamo da li on može ili ne može vjerovati Ajli, ili tačnije, da li ona može njemu vjerovati i biti odana. Tanka linija između bliskosti i mržnje kroz etničku i vojnu podijeljenost koja je tema mnogih filmova o Bosanskom ratu- „Ničija zemlja“, „Lepa sela lepo gore“ –nije nikada grublje prikazano nego ovdje.

Također, okrutnost Srpskih vojnika i stražara je prikazana slikovito ali realistično- na način da se naklonjeno poredi, na primjer, sa kairkiranim zlom Vietkong gerila u „Lovcu na jelene“, ili IRA gerila u „Igri plača“. Realizam ovog prikaza se više može porediti sa prikazivanjem Italijansko –Američke mafije u „Sopranosima“ ili visoko rankiranih Nazija u „Downfall“ ili „Zavjera“ –zlo nije ni karikirano niti uljepšano, nego prima ljudsku dimenziju.

U stvari, jedna od snaga Jolie-nog filma je ta da prikazuje okrutnost Srpskih vojnika i stražara koji proizilaze iz neke recimo urođene zlokobnosti Srpskog naroda, nego prije iz sistematične, institucionalne politike progona i ubijanja koje se zaista desilo; ona pokazuje da je ovo bio organizovan genocid. Nadalje, bez ikakvog traženja moralne jednakosti između Srpskih zločinaca i Bošnjačkih žrtava, film bez obzira dozvoljava Srpskim etničkim čistačima da predstave svoju tačku gledišta –prije svega kroz riječi Danijelovog oca, Generala Nebojše Vukojevića, kojeg glumi Hrtvatko- Srpski glumac veteran rade Šerbedžija.

Ovdje leži jedna od manjih grešaka filma: iako je Šerbedžijino izvođenje, kao i ono drugih zvijezda, odlično, nekoliko malih govora njegov lik daje ne bi li predstavio Srpsko nacionalističko gledište čuveni donekle neuvjerljivo. Tako, s početka filma, general Vukojević govori sinu u historijskom Srpskom junaštvu u odolijevanju i pokoravanju prvo otomana, onda Austro-Ugara, zatim Nacista- to je dio nacionalno –historijskog katehizma da Srbi se nerado povezuju s zapadnjačkim posjetiocima, ali nerealno je da general ima potrebu da govori tako nešto osnovno

zapovjedniku. Sli?no, pri kraju filma , General Vukojevi? govori svojim trupama da ?e ,kao princ Lazar – legendarni Srpski heroj bitke na Kosovu 1389-te- odbio zemaljsko kraljevstvo zbog nebeskog kraljevstva, i odbio da pregovara oko avojih zahtjeva sa me?unatrodnom zajednicom; iako samo-deskruktivno, krvolo?ni mentalitet je zaista bio karakteristika savremenih Srpskih nacionalista , nije vjerovatno da bi srpski General bi to izgovorio tako rje?ito.

Još jedna pogrešna ?injenica je pokrenuta prek crkvene gra?evine koja se pojavljuje pri kraju filma; koja se u stvari nalazi u Budimpešti, gdje je snimljeno dosta filma, ne izgleda kao mjesto u Bosni. Kona?no, Engleska verzija filma nema dovoljno psovki koje bi razgovor u?inile autenti?nim.

Kao što je ve? re?eno, o?ito je da se Jolie potrudila da prou?i rat na pravi na?in, i da o istom uspješno izbjegne klišee kao što izbjegava generalne klišee kinematografije. Film nije propovijeda?ki nastrojen; ne oslikava Bosnu, njen narod ili njen rat – kao što je ?esto slu?aj u zapadnja?koj kinematografiji – tako živahno ali apsurdno; oni nisu vi?eni od strane nekog dobronamjernog ali neupu?enog i uvaženog stranog posjetioca. Zaista, štaviše osvježavaju?e je gledati film o Bosni u kom nema zapadnja?kih i me?unarodnih glumaca.

Kao ve? gore navedeno, ?U zemlji krvi i meda? nije se svidio ni Bošnjacima koji su ishitreno zaklju?ili na pogrešan na?in kako film ne predstavlja ili umanjuje silovanja i etni?ka ?iš?enja od strane Srba, kao ni Srpskim nacionalistima koji su ga jednako loše ozna?ili kao ?anti Srpski?. Ali možda najmo?niji dio društva koji se našao uvrije?enim je uskogrudi seksisti?ki dio društva koji se smatra ugrožen mogu?noš?u da bi mlada, privla?na ženska super zvijezda mogla napraviti film tako inteligentan, teško svarljiv i tehni?ki skoro savršen. Da, ona je uspjela. Ovo je vrhunski film; vjerovatno do sada najbolje napravnem o ratu u Bosni. Trebali bi ga pogledati i cijeniti ?ak i oni koji i nisu baš zainteresovani za temu.

Prevod s Engleskog: Maida Krzovi?

© 2012 Maida Krzovi?

The preceding text is copyright of the author and/or translator and is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 Unported License.